

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu 2008

Kovat kimmat otsikoissa ja otsikoiden takana

Sanna Aaltonen ja Päivi Honkatukia

Tulkintoja tytöistä

Toimittaneet Sanna Aaltonen ja Päivi Honkatukia

Tietolipas 187

Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2002

s. 207-221

Tämä aineisto on julkaistu verkossa oikeudenhaltijoiden luvalla. Aineistoa ei saa kopioida, levittää tai saattaa muuten yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Aineiston verkko-osoitteeseen saa viitata vapaasti. Aineistoa saa opiskelua, opettamista ja tutkimusta varten tulostaa omaan käyttöön muutamia kappaleita.

www.helsinki.fi/opiskelijakirjasto
opiskelijakirjasto-info@helsinki.fi

Kovat kimmat otsikoissa ja otsikoiden takana

Sanna Aaltonen ja Päivi Honkatukia

Elokuussa 1999 *Helsingin Sanomien Kuukausiliite* julkaisi 15-sivuisen jutun kovistytöistä, joista esimerkkinä esiteltiin "Korson muijat". Lehden kannessa varoitettiin, että "kaupungilla tulee vastaan uudenlaisia jengejä", jotka "uhkailevat, mahtailevat ja flirttailevat". Pääkirjoituksessa heitä luonnehdittiin seuraavasti:

Nämä olivat niitä tyttöjä, jotka polttavat, juovat ja kiusaavat pienempiään koulussa. Junavaunussa he pelkällä suunsoitollaan terrorisoivat kaikkia, ja jos ei ääni riitä, uhkaavat käydä käsiksi. Joskus käyvätkin. Tyttöjen käyttäytyminen on muuttunut 90-luvun alusta, jolloin ilmestyi tyttötutkimuksen perusteos "Letit liehumaan". Nyt heiluvat nyrkit, kun tytöt kulkevat kaupungilla omissa jengeissään muista välittämättä ja mitään häpeämättä.¹

Juttu koostuu tyttöjen kirosanapitoisen kielenkäytön siteeraamisesta ja heidän äänekkään olemisensa kuvaamisesta sekä nuorisotutkijojen hämmentyneistä ja huolestuneista kommentteista. Artikkelin kerrotaan toteutetun niin, että tyttöjä pyydettiin ottamaan kuvia itsestään, kun he olivat lähteneet Helsingin keskustaan ryyppäämään ja lämään hauskaa. *Kuukausiliitteen* pääkirjoituksen mukaan tällä pyrittiin autenttisuuteen ja varmistamaan se, ettei toimittajien ja valokuvaajien läsnäolo olisi vaikuttanut tyttöjen käyttäytymiseen. Artikkelin on yksi näyttävimmistä esimerkkeistä 1990-luvulla virinneestä, tyttöjen "uudenlaista" kovuutta kauhistelevalta julkisesta keskustelusta, jota ovat käynnistäneet niin media, populaarikulttuuri kuin tutkijat. Osaltaan lehden laajan levikin ja raflaavan kielenkäytön ansiosta *Kuukausiliitteen* jutussa kuvatut Korson muijat ovat jääneet elämään kovan tytön ideaalityypeiksi. Heihin viittaavat edelleen sekä tyttöjen

aggressiivisuudesta huolestuneet poliitikot että omien informanttiensa kovuutta arvioivat tyttöutkijat.²

Tyttöjen näkyvyyttä ja kuuluvuutta pidetään usein häiritsevänä ja pelottavana ilmiönä, vaikka toisinaan sen on tulkittu ihannoivasti merkitsevänä myös vastarintaa rajoittavia naiseuden malleja kohtaan³ Tyttöjen käytöksen kovenemisen kauhistelu liittyy keskusteluun siitä minkä katsotaan olevan tytöille ja pojille sopivaa käytöstä julkisissa tiloissa. Suomessa tämä keskustelu on kulminoitunut viime vuosina nuorten julkijuomiseen. Muutenkin tyttöjen moraalien vartiointia näytetään pidettävän tärkeämpänä ja vaativampana tehtävänä kuin poikien. Joissakin puheenvuoroissa tyttöjen aggressiivisuuden ja itsekkyuden oletetun lisääntymisen pelätään murtavan yhteiskunnan perustavat moraaliset rakenteet, jos naiset ja tytöt kieltäytyvät kollektiivisesti tulevien sukupolvien uusintamistehtävästään.⁴

Nämä keskustelut kertovat siitä, millaista käytöstä tytöiltä odotetaan ja miten heidän ongelmalliseksi tulkittuun käytökseensä suhtaudutaan. Nuoriso-ongelmia on usein tarkasteltu kahdesta näkökulmasta: kurittomuusnäkökulma esittää ongelmaiset nuoret kurittomina ja vastuuttomina pahantekijöitä, kun taas uhrinäkökulmasta heidän tulkitaan olevan onnettomia olosuhteiden uhreja.⁵ Esimerkiksi jengeissä liikkuvia tyttöjä koskevassa keskustelussa ja kirjallisuudessa on puhuttu paljon siitä, miten nämä tytöt ovat omaksuneet pojille tyypillisiä käyttäytymispiirteitä tai muuttuneet jopa pahemmiksi ja kovemmiksi kuin pojat (vapautumishypoteesi, *liberation hypothesis*). Toisaalta taas on korostettu, että tyttöjä kohdellaan jengeissä huonosti tai että niissä uusinnetaan sukupuolten välistä epätasa-arvoa.⁶

Kiinnostuimme siitä, kuinka kovat tytöt esiintyvät suomalaisessa» julkisuudessa, koska esimerkiksi Britanniassa kovat tytöt -keskustelu on joidenkin tutkijoiden mukaan saanut moraalisen paniikin piirteitä.⁷ Millaisiin puhetapoihin suomalainen lehdistö turvautuu, kun kirjoitetaan tyttöjen rajanylityksistä ja kovista tytöistä? Keskityimme kahteen koviin tyttöihin liitettyyn teemaan, joihin viitataan myös *Kuukausiliitteen* artikkelissa, eli seksuaalisuuteen ja rikoksiin, erityisesti väkivaltaan. Analysoimme *Helsingin Sanomissa* 1990-luvun jälkipuoliskolla ilmestyneitä artikkeleita kysyen, miten tyttöjä on konstruoitu suhteessa toisaalta seksiin ja seksuaalisuuteen⁸, toisaalta rikoksiin ja päihteiden käyttöön.⁹ Löytyykö tutkimistamme runsaasta sa-

dasta artikkelista kovan tytön representaatioita ja jos löytyy, millaisia ne ovat? Artikkelimme loppupuolella palaamme vielä jutun Korson muijista ja tyttöihin jutun takana. Kuinka edustava esimerkki *Kuukausiliitteen* juttu on tyttöjen kovuutta koskevasta lehtikirjoittelusta? Entä mitä jutun päähenkilöt ajattelevat artikkelista vuonna 2002, kaksi ja puoli vuotta sen julkaisemisen jälkeen?

Seksuaaliset ja suojelun tarpeessa olevat tytöt

Länsimaisessa ajattelussa seksuaalisuus on ollut keskeinen hyvän ja pahan tytön välinen erottelija.¹⁰ "Hyvän" tytön nähdään olevan puhdas ja viaton, kun taas "paha" tyttö tulkitaan avoimen seksuaaliseksi, aktiivisesti haluavaksi ja siksi paheelliseksi. Tämän jaottelun perusteella *Kuukausiliitteen* jutussa rakennetaan jonkinlaista pahan tytön muotokuvaa, sillä tyttöjen kovuuteen yhdistetään suorasukainen suhde seksuaalisuuteen. Tyttöjen - jopa 12-13-vuotiaiden - kerrotaan flirttailevan avoimesti aikuisten miesten kanssa muun muassa heiluttamalla heille rintojaan, pukeutuvan huomiota herättävän rohkeasti ja käyttäytyvän räävittömästi. Yhtäältä roiseja puheita kuvataan aseena, vastaiskuna, jolla tytöt hämmentävät poikia ja miehiä, toisaalta taas korostetaan seksuaalisuudella leikkimistä.

Muusta *Helsingin Sanomien* kirjoittelusta seksuaalisuudella uhoavaa kovistyyttä ei löydy. Lehdessä ilmestyneistä suomalaisia tyttöjä ja seksuaalisuutta käsittelevistä artikkeleista pääosa on asiallisia tutkimus uutisia ja äänessä ovat enimmäkseen asiantuntijoiksi määrittyvät tutkijat tai nuoriso- ja terveysalan ammattilaiset. Tutkimuksissa tyttöjen seksuaalisuudesta puhutaan kokonaisuutena, joista alueellisten erojen pohdintaa¹¹ lukuun ottamatta yksittäiset tyttöryhmät eivät juurikaan erotu. Lehdessä käsitellään tyttöjen avointa ja aktiivista seksuaalisuutta lähinnä kolmesta näkökulmasta: ongelmakimppun osana, nykytytön normina tai oikeanlaisen valistuksen oikeuttajana.

Muutamissa artikkeleissa viitataan ongelmien kasautumiseen niin, että seksuaalisten riskien ottaminen määritellään ongelmaksi, joka on yhteydessä mielenterveysongelmiin, rikkonaiseen perhetaustaan tai itsearvostuksen puutteeseen.¹² Näissäkään puheenvuoroissa ei varsinaisesti viitata tyttöjen kovuuteen tai pahuuteen vaan lähinnä siihen,

että heiltä puuttuu tukea ja arvostusta. Seksuaalisia riskejä ottavaa-kaan ei tuomita tai moralisoida. Seksitautien poliklinikasta kertovassa jutussa 19-vuotias Miia kertoo olevansa klinikan vakioasiakas. Haastatteluhetkellä hoidettavan kondyloomansa hän kertoo saaneensa koska oli "niin helvetin tyhmä". Hän jatkaa: "Pari kuukautta sitten mun elämässä oli aika, jolloin tuntui siltä, ettei millään ole oikein mitään väliä. Kondomin käyttöä en jaksanut edes ajatella".¹³ Nämä yksittäisten mainintojen tasolle jäävät viestit eivät kuitenkaan saa läheskään yhtä innostunutta vastaanottoa kuin tyttöjen seksuaalista oma-aloitteellisuutta juhlivat jutut.

Innostuneesta vastaanotosta hyvänä esimerkkinä on Osmo Kontulan ja Elina Haavio-Mannilan vuonna 1995 julkaistun *Matkalla intohimo* -kirjan saama julkisuus, jossa pääviestiksi nousi laatuseksiä vaativien tyttöjen aktiivisuus. Tutkimuksesta kertovia artikkeleita otsikoidaan seuraavasti: "Työt puhuvat seksistä kursailematta. Tutkijat: laatuseksiä vaativilla naisilla on hyvä seksuaalinen itsetunto" tai "Nuorilla seksi on tasa-arvoista". Tutkimuksesta kertovissa jutuissa korostetaan sitä, että aikaisempien sukupolvien hyveinä pitämät passiivisuus ja pidättyväisyys ovat muuttuneet epänormaaliksi. Seksin tasa-arvoistumista pidetään myönteisenä kehityksenä ja sen tarkennetaan merkitsevän sitä, että "naisten seksuaaliset arvot, odotukset ja aktiivisuus ovat lähestyneet miesten perinteistä seksuaalisuutta".¹⁴ Näitä viestejä säestävät muiden artikkeleiden toteamukset, joissa tyttöjen seksuaalinen aktiivisuus ja flirttailu määritellään luonnolliseksi ja luvalliseksi.¹⁵ Viestit, joissa eksplisiittisesti todetaan, että "kunnan nainen voi osoittaa avoimesti kiinnostusta seksiin", tuntuvat tervetulleilta vastauksilta useiden feministikirjoittajien esittämiin vaatimuksiin diskurssista, jossa naisen seksuaalinen aktiivisuus esitettäisiin myönteisenä eikä uhkaavana tai patologisena ilmiönä.¹⁶ Monet tutkijat ovat nähneet tämän diskurssin puuttuvan niin tiedotusvälineistä, sukupuolikasvatuksesta kuin radikaalifeministisistä teoretisoinneistakin.¹⁷ Ihailtavan seksuaalisen aktiivisuuden ohella toinen paljon käsitelty teema on tyttöjen seksitietouden taso ja tarve.¹⁸ Tutkijat ja terveysalan ammattilaiset kritisoivat koulujen seksivalistusta satunnaisesti, tylsäksi, tekniseksi, liian myöhäiseksi tai täysin olemattomaksi.¹⁹ Pornon todetaan olevan työlläkin yksi seksitietouden lähde, mihin suhtaudutaan kaksijakoisesti. Liberaalin linjan kannattajat suhtautuvat

neutraalisti siihen, että anaaliseksiin väitetään olevan "hyvin trendikästä" heteronuorten keskuudessa taivaskanavien pornofilmien mallin myötä tai että "näppäret sitomisniksit" löytyvät nyt jo tyttöjen omistakin lehdistä.²⁰ Toisaalta pelätään, että seksiä tihkuvat saippuasarjat, mainokset ja seksikaupan laajenemisen myötä koventunut sukupuoli-kulttuuri antavat tytöille vääristyneitä roolimalleja ja asettavat heille vaatimuksia olla seksikäs yhä nuorempana.²¹ Tytöistä puhutaan kaupallisen seksin ja pornografisen kulttuurin uhreina, joille ei anneta mahdollisuutta kokeilla rajojaan rauhassa seksuaalisuuden alueella.²²

Britanniassa ajatus lapsuuden viattomuudesta ja sen vaalimisesta on merkinnyt myös nuorten "suojelua" seksuaalisuuteen liittyvältä tiedolta ja sukupuolikasvatukselta.²³ Emme väitä, että ajatus aseksuaalisesta ja viattomasta lapsuudesta puuttuisi Suomesta, mutta tyttöjen aktiivisen seksuaalisuuden juhlinta, riittämätöntä seksuaalivalistusta kohtaan esitetty kritiikki ja huoli tyttöjen seksitietoudesta viittaavat siihen, että ainakin yläasteikäisiä tyttöjä pidetään seksuaalisina olentoina, joilla on oikeus tietää seksuaalisuudesta. Sen sijaan, että tyttöjen pelättäisiin olevan "liian tietäväisiä" tai "menettävän" viattomuutensa, tietämättömyys seksuaalisuudesta merkitsee haavoittuvaisuutta.²⁴ Tyttöjen katsotaan tarvitsevan suojelua ja valistusta erilaisista seksuaalisuuteen liittyvistä riskeistä ja heitä vanhempien miesten - tai naisten - manipuloinnilta.

Esimerkki keskustelusta, jossa sovitellaan yhteen ajatuksia tyttöjen samanaikaisesta seksuaalisesta toimijuudesta, seksuaalisesta tietämättömyydestä ja suojelun tarpeesta, on Lastensuojelun keskusliiton ja *Helsingin Sanomien* Paremmän lapsuuden puolesta -kampanjaan kuuluva ilmoitus. Ilmoituksessa on kuvattu vaaleita kiharoitaan sormeileva nuori kaunis tyttö, jonka vieressä kulkeva teksti alkaa seuraavasti: Minun vartaloni kuuluu vain minulle. Pikkutytöt näyttävät usein vietteleviltä, vaikka eivät tekisi elettäkään. Tytöt myös testaavat viehätysvoimaansa tarkoittamatta sen enempää. Tämän pitäisi olla sallittua, sillä flirtti kuuluu naisiksi kasvamiseen. Meidän aikuisten on vain osattava olla aikuisia eikä lähteä leikkiin mukaan.²⁵

Mahdollisena ongelmana esitetään siis aikuiset eikä suinkaan kovistyttöjen aggressiivinen seksuaalinen käytös, kuten *Kuukausiliitteen* juttu näyttäisi tekevän.

Miesten maailmaan joutuneet tyttörukat

Kuukausiliitteen jutussa annetaan ymmärtää, ettei väkivaltainen käytös ole vierasta näille "kaikkia terrorisoiville" ja nyrkkejään heilutteleville kovistytöille. Väkivaltaisen tytön representaatio esiintyy muualakin *Helsingin Sanomissa* - niin pikku-uutisissa²⁶ kuin laajemmissa reportaaseissa. "Työt osaat olla yhtä sähköitä kuin pojatkin", toteaa lehden haastattelema nuorisotyöntekijä kertoessaan nykytyttöjen suhteesta väkivaltaan.²⁷ Tyttöjen harrastamasta koulukiusaamisesta uutisoidaan, että "hakkaaminen on 'in' tyttöjen keskuudessa", eivätkä tytöt enää tyydy ilmaisemaan aggressioitaan epäsuorasti - manipuloimalla tai puhumalla pahaa toisista selän takana.²⁸ Katutappelutkaan eivät lehden mukaan ole "enää miesten yksinoikeus", vaan nyt erityisesti nuoret naiset "kahinoivat ravintoloissa keskenään [...] miehistä, tönäisystä tai vessajonon järjestyksestä".²⁹ Yleensä jutuissa "tietäjinä" esiintyvät asiantuntijat - ammattikasvattajat, tutkijat, sosiaaliviranomaiset, poliisi ja poliitikot, vaikka joskus tytöillekin annetaan puheenvuoro.³⁰ Tyttöjen muuttunut käytös on yksi teema, jolla perustellaan nuorisoväkivaltaongelman vakavuutta ja toimenpiteisiin ryhtymisen tärkeyttä. Esimerkiksi Non Fighting Generation -nimisen yhdistyksen toiminnanjohtaja Timo Purjo toteaa yleisönosastokirjoituksessaan:

Sen lisäksi, että yhä nuoremmat syyllistyvät mitä käsittämättömpiin väkivallantekoihin, on tyttöjen aggressiivisuus ja väkivaltaisuus lisääntynyt erittäin selvästi. Kun tytötkin haluavat yhä useammin olla "hyviä jätkeä" ja nk. tyttöenergia tarkoittaa "voiman osoittamista" haastamalla vastaan-tulijoita kadulla, kuvastaa se sitä, että naisten ja miesten roolit ja mallit ovat yleisemminkin hukassa lapsilta ja nuorilta.³¹

Sekä tyttöjen rikoksiin syyllistymisestä että seksuaalisuudesta puhuttaessa tasa-arvon tulkitaan tarkoittavan sukupuolten samanlaistumista niin, että tytöt ovat alkaneet käyttäytyä miehen normin mukaisesti. Tasa-arvon käsitteellä ei viitata esimerkiksi sukupuolten välisten erojen tai erilaisuuden kunnioittamiseen. Rikoksista puhuttaessa tämä käsite saa selvästi kielteisempiä merkityksiä kuin seksuaalisuudesta kertovissa jutuissa. Sen nähdään jollakin tavalla altistavan tytöt pahuudelle.³² Puhutaan tasa-arvon lisääntymisestä, roolimallien

Kovat kimmat otsikoissa ja otsikoiden takana

heikkenemistä tai hämärtymisestä, niin että tytöt ovat omaksuneet pojille tyypillisemmäksi miellettyä käytöstä.³³ Joissakin jutuissa viitataan viihdeteollisuuden luomiin uudenslaisiin roolimalleihin tämän kielteisenä pidetyn kehityssuunnan taustalla.

Vaikka jutuissa ollaan huolestuneita tyttöjen "miehistymisestä", väkivaltaisia tai kovia tyttöjä lähestytään kuitenkin usein uhrinäkökulmasta. Heidän ei nähdä olevan pohjimmiltaan pahoja tai kurittomia. Sen sijaan heidän sanotaan "joutuneen miesten maailmaan", vaikka he "voivat olla hyvinkin julmia: potkia, repiä hiuksista, hakata päätä kaatuun".³⁴ Tyttöjengin käsitettä käytetään harvoin yhtä moralisoivasti kuin *Kuukausiliitteen* Kovat tytöt -jutussa.

Toisinaan tyttöjen kovuus tulkitaan osoitukseksi yhteiskunnan miehisistä perusarvoista, joita naistenkin on nyt tavoiteltava. Tyttöjen väkivallan lisääntymisen kerrotaan olevan "looginen jatkumo yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta ilmastosta, missä on korostettu miehisillä malleilla pärjäämistä".³⁵ Tyttöjen väkivaltainen käytös liitetään myös nuorten syrjäytymistä koskevaan keskusteluun ja kytketään osaksi laman jälkiseurauksia. Turvattoman kotitaustan yhdistymisen viihde- ja katukultuurin arvoihin kerrotaan saavan tytöt omaksumaan helposti "kovan jätkän roolin". Menestyvien nuorten todetaan karttavan tällaisia tyttöjä, mikä on omiaan syrjäyttämään heitä sosiaalisista suhteista. Ratkaisuksi ehdotetaan tukihenkilöä näille tytöille, sillä "väsyneet vanhemmat ja opettajat edesauttavat väkivaltaisen, pahoinpitelevän tytön identiteetin pysymistä sellaisena".³⁶ Toisaalta eräässä kolumnissaan toimittaja tarjoaa ongelmallisille tytöille "pehmeiden naisten" sijaan roolimalleiksi "kovia naisia, jotka uskaltavat rehellisesti olla sitä mitä ovat: määrätietoisia, sisukkaita, arvostelukykyisiä, uhrautuvaisiakin".³⁷

Tyttöjen kovuus ei silti aina määriy artikkeleissa ongelmalliseksi, vaan toisinaan tavoiteltavaksi ja ihannoiduksikin asiaksi.³⁸ *Kuukausiliitteen* Kovat tytöt -jutun nimetön tasa-arvotutkija³⁹ on paitsi hämentynyt myös innoissaan joistakin tyttöjen piirteistä ja haluaisi mielellään nähdä nämä katutietoiset tytöt uudenslaisina feministeinä. Muissa artikkeleissa naisen tai tytön vihan tulkitaan olevan yksi tyttöjen vastarinnan muoto, sillä sen arvioidaan olevan rakentava voima, kimmoke feministiksi ryhtymiseen tai miesten jossain määrin ansaitsema pelote.⁴⁰ Naisten ja tyttöjen itsepuolustuskursseja tai nuorten

anarkofeministien joissakin maissa väkivaltaisia piirteitä saaneita mielenosoituksia seksibisnestä vastaan on uutisoitu myönteisesti.⁴¹

Joissakin *Helsingin Sanomien* artikkeleissa tuodaan esiin tyttöjen ristiriitaisia tunteita suhteessa kovuuden vaatimukseen. Vantaalaistyttyöjen kerrotaan tanssiesityksessään "kyseenalaistavan aikuisten käsityksen tyttöjen muuttumisesta kovanaamoiksi" ja todetaan, että "tytöt eivät halua leimautua aggressiivisiksi, koska eivät sitä oikeasti ole".⁴² Muutamissa naisten armeijaan pääsyä tasa-arvon merkkipaaluna juhlivissa artikkeleissa⁴³ kuvataan myös tyttöjen ristiriitaisia tunteita sen suhteen, että armeijassa opetetaan tappamaan. Kansainvälisestä tutkimuksesta kertovan uutisen keskeiseksi viestiksi nostetaan taas se, että tytöt eivät ole läheskään yhtä valmiita hyväksymään väkivallan käyttöä kuin pojat.⁴⁴

Korson muijat revisited

Artikkelimme alussa esittelemämme *Kuukausiliitteen* näyttävä Kovat tytöt -juttu poikkeaa melkoisesti *Helsingin Sanomien* päivälehden uutisoinnista. Artikkelin raflaava tyyli ja autenttisuuden korostaminen saivat meidät pohtimaan, mitä sen kovien tyttöjen ikoneiksi nostamat tytöt ajattelevat jutusta. Kokevatko he itsestään jutussa piirretyn kuvan omakseen? Oliko tämä viesti, jonka he halusivat itsestään välittää lehden lukijakunnalle?⁴⁵

Tämän vuoksi päätimme kysyä tammikuussa 2002 muutamilta *Kuukausiliitteen* jutussa esiintyneiltä tytöiltä heidän mielipidettään itse jutusta, kuten myös tyttöjen kovuudesta ja siitä kirjoittamisesta. Nostamme siis edellä esittelemiemme representaatioiden rinnalle vielä yhden näkökulman, joka kuuluu haastatelluille "Korson muijille". Todellisuutta voidaan konstruoida monella eri tavalla ja nämä konstruointitavat ovat puolestaan rakentamassa erilaisia kuvia todellisuudesta. *Helsingin Sanomia* pidetään suhteellisen luotettavana mediana, ja monet suhtautuvat lehdessä painettuun "totuuteen". Siksi on tärkeää tarkastella, kuinka hyvin jutun päähenkilöt ovat kokeneet jutun vastaavan heidän "totuuttaan".

Analysoimme tyttöjen näkemyksiä selontekoina⁴⁶, joiden avulla he tekivät näkemyksiään ymmärrettäväksi meille haastattelijoille ja mää-

rittelivät paikkaansa tyttötyyliin kirjossa. Keskeinen tyttöjen käyttämä positioitumisen keino oli eron tekeminen toisaalta lehden välittämään kuvaan heistä, toisaalta tyttöihin, joita he pitivät kovina. Tarkastelemme seuraavaksi tarkemmin, millä tavoin tytöt tekivät näitä eroja. Aloitimme haastattelun kysymällä tyttöjen näkemyksestä *Kuukausiliitteen* artikkelista. Vielä runsaat kaksi vuotta jutun ilmestymisen jälkeen juttu herätti haastatelluissa tytöissä vahvoja tunteita:

Haastattelija: Mitä mieltä te olitte siitä Hesarin jutusta?

Tyttö: Mun mielestä se oli täyttä paskaa!

Tyttö: Niin oli!

Haastattelussa tytöt nostivat *Kuukausiliitteen* kertoman tarinan rinnalle kaksi muuta tarinaa ja rakensivat eri versioiden vertailun avulla eroa koetun ja keksityn välille. Ensimmäinen niistä oli viiden vuoden aikana yksittäisistä tapahtumista koostuva hajanainen joukko muistoja, joita tytöt olivat kertoneet toimittajalle. Toinen tarina oli tyttöjen toimituksessa lukema "alkuperäinen" ja asiallinen juttuversio, vaikka toimittaja olikin siinä yhdistellyt Korson tyttöjen yksittäiset muistot yhden illan retkeksi. Kolmas oli *Kuukausiliitteessä* julkaistu Korson muijista kertova tarina, joka tyttöjen mukaan oli "hatusta vedetty ihmetarina", "ihan väärin kirjoitettu" ja "tosi kovaa liiottelua". Lisäksi artikkelissa oli kuvia, joiden julkaisemisen tytöt olivat kieltäneet. Myös artikkelissa käytetty "muija" -nimitys tuntui tytöistä oudolta: "Ei puhuttu mitään siitä, että siihen tulis Korson kovat muijat. Sen piti olla Korson tytöt". Tytöt erottivat koetun ja keksityn myös jutun sisällä. He kertoivat, että osa jutusta oli "ihan älykkäästi kirjoitettu ja todenmukaisesti", mutta samalla he nostivat esiin lukuisia yksityiskohtia ja asioita, jotka olivat heidän mielestään väärinä: "*Kukaan* meistä ei ollut *ikinä* juonut mansikkavodkaa" tai "ei me *koskaan* oltu siellä [Helsingin keskustassa] samaan aikaan".

Tytöt kertoivat olevansa vihaisia jutusta ja kokivat tullessaan väärin kohdelluiksi. Jutun tekeminen oli tyttöjen mielestä ollut hienoa, "omilla ehdoilla" tekemistä aina siihen asti kun se ilmestyi. Tytöille oli siis tavallaan annettu lupaus siitä, että he voivat itse toimia asiantuntijoina ja määrittelijöinä, mutta loppujen lopuksi heille jäi tunne, että "sama kai se nyt oli sitten mitä sinne sanoo". Pettymyksen lisäksi tytöt

toivat esille jutun julkaisemisesta seurannutta ikävää huomiota. Kännykkään tuli häirikkösoittoja, kotiin häirikköpostia, Korsossa riitti riidanhastajia - "haluutsa vittu turpaan, kun oot niin kova"- sukulaiset epäilivät narkkariksi ja *Kuukausiliite* julkaisi tyttöjä herjaavaa lukijapalautetta.

Sit mua vitutti ihan sikana kun tää juttu oli ilmestynyt niin seuraavassa Kuukausiliitteessä oli kommentteja tästä jutusta. Niin siellä oli kaikkee että "ettekö te osaa elää?" Stadilaiset oli kirjoittanu, et "tosi nolo juttu et tulkaa tänne niin saatte turpaan" ja tämmösiä. Sit me oltiin silleen, et joo me tiedetään et tää oli tosi nolo juttu. Et arvaa vituttaako se meitä ittee. Mut me ei päästy sanoo näille ihmisille kun me ei tiedetty ketä ne on. Harmitti vaan kun kaikki luuli sit, et toi on oikeesti totta.

Olivatko tytöt sitten oikeasti kovia? Omasta mielestään eivät ainakaan sellaisia kovia tyttöjä, joihin puhe haastattelussa kääntyi. Ensinnäkin tytöt kiistivät jyrkästi *Kuukausiliitteen* jutun vihjailut seksuaalisuudella uhoamisesta: "Mut ei me nyt saatana millegään vanhalle papalle heilutettu tissejä. Voi helvetti, ajatuskin karmii." Kuten tutkimissamme *Helsingin Sanomien* artikkeleissa, myös haastattelussa puhe kovista tytöistä kiteytyi väkivaltaan ja rikollisuuteen. Koviksi tytöiksi määrittyivät ne, jotka ovat "vajonneet täysin typeriksi", potkivat mummoja ja ryöstävät näiden eläkkeen. Näihin tyttöihin haastateltavat tekivät selkeän eron. Tyttöyden toiseksi, yhtä lailla halveksutuksi ääripääksi muodostui kotona sukkaa kutovien tyttöjen ryhmä. Tyttöjen mielestä heitä oli pyydetty osallistumaan *Kuukausiliitteen* jutun tekemiseen siksi, että he olivat tunnetusti "semmosia niin sanottuja kovia tyttöjä", mutta positiivisessa mielessä. He määrittivät itseään "porukan päällimmäisiksi", aktiivisiksi, uskaltaviksi, näkyviksi tytöiksi, joilla "on ihan asennetta elämään, vaik tekee vähän semmosii välillä tyhmempii juttui". Tytöt kertoivat tappeluista ja niiden syistä ironisoivaan tyyliin ja toivat esille, että he pystyvät pitämään puoliaan tai puolustamaan muita. Toisaalta he vähätelivät tappelemisen rajuutta tai toistuvuutta muun muassa kertomalla, miten oli tapeltu "yhen ainoon kerran" tai etteivät he olleet tapelleet "silleen kunnolla".

Sensaatinhakuisuudesta sensitiivisyyteen

Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen Kovat tytöt -jutun tyyliä voi kutua Stanley Cohenia mukaillen herkistämiseksi (*sensitization*):⁴⁷ tässä artikkelissa suuri yleisö tehtiin tietoiseksi "kovien tyttöjen" olemassaolosta, vaikka tyttöjen runsas alkoholinkäyttö ja väkivaltainen käytös oli noussut otsikoihin jo aikaisemmin. Jutussa tyttöjen uudenlaisen kovuuden esitetään ilmenevän niin seksuaalisena itsevarmuutena kuin aggressiivisuutenakin, mitä kommentoidaan jossain määrin paheksuvaan sävyyn. Lehden muissa artikkeleissa kovat tytöt saavat osakseen ymmärrystä. Heidät nähdään pikemminkin laman jälkimaininkien - terveystkasvatuksen ja oppilashuollon määrärahojen leikkauksien - sekä koventuneen seksuaalikulttuurin ja yhteiskunnassa vahvistuneiden miehisten arvojen uhreina kuin kurittomina tai moraalittomina pahantekijöinä. *Kuukausiliitteen* jutussa tyttöjen omat äänet näyttävät pääsevän vahvasti kuuluville. Ongelma on kuitenkin se, että kovuus henkilöityy tiettyihin, omalla nimellään esiintyneisiin tyttöihin, joille tästä koitui jutun julkaisemisen jälkeen ikäviä seurauksia. Muissa artikkeleissa puhuvat yleensä erilaiset aikuisasiantuntijat.⁴⁸

Tyttöjen haastattelun valossa juttu ei myöskään näyttäydä enää tyttöjen viikonlopun autenttisena dokumentointina. Se kertoo enemmän tiedotusvälineiden tarpeesta rakentaa raflaavia tarinoita ja tosielämään ankkuroituvia mediaseksikkäitä henkilökuvia. Niin Korson tyttöjen jutusta saama henkilökohtainen palaute kuin artikkelin saavuttama asema todistuksena nykytyttöjen pahuudesta osoittavat, että tämä tarinankerronta ei suinkaan ole viatonta viihdettä. Media on näitä tarinoita kertoessaan vastuullisessa roolissa, sillä niillä voi olla kielteisiä seurauksia paitsi uutisoinnin kohteena olleille tytöille, myös laajemminkin mielipideilmaston rakentumiselle. Tämä mielipideilmasto määrittelee reunaehdot sille, mikä yhteiskunnassa on mahdollista ja vaikuttaa siten viime kädessä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Tiedotusvälineet ovat ratkaisevassa roolissa sen suhteen, millaiset asiantilat koetaan yhteiskunnassa sosiaalisiksi ongelmiksi, joiden poistamiseksi aletaan vaatia ja kehitellä toimenpiteitä.⁴⁹

Tapa, jolla kovan tytön muotokuvaa kulloinkin konstruoidaan, saa painoarvonsa paljolti median statuksesta, vaikka voi olettaa, että

tiedonmäärän lisääntymisen kautta ihmisten kriittinen medialukutaito on parantunut. Suuren, vakavasti otettavan sanomalehden on syytä olla maltillisempi moraalivalvoja kuin iltapäivälehden, jolta lukijat ovat tottuneet odottamaan kärjistyksiä ja kauhistelua.⁵⁰ Korson muijista kertovassa jutussa välitettiin viestiä tyttöjen kovenemisesta eettisyyden rajoja hipovien journalististen keinojen avulla. Saamastaan suhteellisen laajasta huomiosta huolimatta se ei näytä kuitenkaan oleellisesti muuttaneen tyttöihin suhtautumista moralistisempaan suuntaan sen enempää lehdessä myöhemmin julkaistuissa artikkeleissa kuin laajemmassa yhteiskunnallisessa keskustelussa.⁵¹ Juttu näyttääkin edustavan niin sanottuja jälkimoderneja mediapaniikkeja, joilla ei ole tiedotusvälineiden ulkopuolelle ulottuvia vaikutuksia. Mediapaniikit poikkeavat esimerkiksi Cohenin määritelmän mukaisista moraalista paniikeista, jotka etenevät vaiheittain ja johtavat kontrolli- tai muihin toimenpiteisiin.⁵²

Helsingin Sanomien päivälehdessä erilaiset tyttöjen ongelmat on nostettu esiin, mutta niiden käsittelyä on ainakin toistaiseksi hallinnut eräänlainen ymmärtävä uhrinäkökulma. Tyttöjen ja poikien erityisyys on siis huomioitu, mikä murtaa tervetulleella tavalla sukupuolineutraalia nuorisosta käytävää keskustelua, jossa kuitenkin on usein lausumattomasti viitattu poikiin. Uhrinäkökulman hegemoninen asema saattaa ainakin osaksi liittyä suomalaisen mediajulkisuuden asiantuntijavaltaisuuteen, minkä on arveltu edistäneen ymmärtävää ja analyttistä otetta vaikeidenkin asioiden käsittelyssä.⁵³ Tämä suomalaisen lehtikirjoittelun piirre on voinut osaltaan lisätä sensitiivisyyttä myös tyttöjen ongelmia ja intressejä kohtaan viimeaikaisissa nuorisopoliittisissa toimenpiteissä.

Viitteet

1. HS, Kuukausiliite, elokuu 1999.
2. Harkimo 2002, 7.
3. Brown 1998, xii, 4-10.
4. Esimerkiksi toimittaja Anneli Sundberg kirjoittaa kolumnissaan (HS 4.7.97) naisten käytöksen muuttumisesta seuraavasti: "[J]onkun täytyy kasvattaa tulevat sukupolvet - ja mielellään selvin päin. Voiko nainen vapautua vastuusta sillä, ettei mieskään sitä ota?"
5. Pohjola 2001, 189; Haydon & Scraton 2000, 418-420, 423, 447; Brown 1998, 81.

6. Miller 2001, 3-15.
7. Heidensohn 2000, 12-13; Thompson 1998, 111-120. Esimerkkinä brittilehdistön äänenpaineista on maaliskuussa 2001 julkaistu laatulehtenä tunnetun *The Independentin* juttu (1.3.01), jossa tyttöjen väitettiin "hylänneen monet moraaliset puhumattakaan seksuaalimoraalisista periaatteista".
8. Aineistona on otos hakusanoilla "tytöt", "seksi" tai "seksuaalisuus" kerätyistä uutisista ja pääkirjoituksista, jotka ovat ilmestyneet *Helsingin Sanomissa* tammikuun 1995 ja toukokuun 2001 välisenä aikana. Kirjoittajat eivät itse ole tehneet hakua eivätkä valinneet otosta. Haku ei siten välttämättä kata kaikkia aihepiiristä kertovia uutisia, eikä siinä ole myöskään mukana nuorten palsta- tai yleisönosastokirjoituksia. Kirjoituksia, joissa suomalaisten tyttöjen seksuaalisuus oli joko pää- tai sivuteemana on 45. Suomalaisista tytöistä kertovien juttujen lisäksi *Helsingin Sanomat* on uutisoinut myös mm. amerikkalaisnuorten seksuaalisesta tietämättömyydestä ja teiniraskauksista (15.10.95, 28.2.99), venäläis- ja brittityttöjen suurista aborttiluvuista (21.12.96, 17.5.99), nuorista virolaisprostituoiduista (15.9.96), afrikkalaistyttöjen hiv-tartunnoista (14.12.99, 13.7.00), moraalikäsitusten muuttumisesta Italiassa ja Kiinassa (10.7.97, 6.12.98) sekä brittiläisten ja saksalaisten nuorisolehtien pornografisuudesta (19.2.96, 28.5.96).
9. Kaikkiaan näistä teemoista kirjoitettuja artikkeleita oli analyysissä mukana 66 kappaletta. Ne olivat vuosilta 1993-2001. Kirjoitusten joukossa on niin uutisia, laajempia reportaaseja, referaatteja muiden lehtien uutisoinnista, kuten myös mielipidekirjoituksia, kirja-arvioita ja TV-ohjelmien esittelyä. Mukana ei kuitenkaan ole esimerkiksi raiskausuutisia tai reportaaseja työstä esimerkiksi sukupuolisen häirinnän tai seksuaalisen väkivallan uhreina. Myös eläinoikeusliikettä liittyvät jutut on rajattu aineiston ulkopuolelle.
10. Ks. esim. Saarikoski 2001; Brown 1998, 41-42, 81-82.
11. HS 13.4.96, 29.4.98.
12. HS 20.4.95, 22.3.97, 29.4.98, 11.2.00, 14.5.00, 11.9.00. Väite seksuaalisten riskien ottamisen ja mielenterveysongelmien yhteydestä on peräisin Osmo Kontulan tutkimusryhmän (Papp ym. 2000) tutkimuksesta, josta saattoi vetää monenlaisia johtopäätöksiä. Esimerkiksi *Uutislehti* 100 otsikoi 6.9.2000 tutkimuksesta kertovan uutisen "Nuoret naiset ovat kaapanneet ohjat suomalaisseksissä" ja myöhemmin Tommy Tabermann nimitti samassa lehdessä ilmestyneessä kolumnissaan näitä naisia "naaraspedoiksi" (*Uutislehti* 100, 12.9.2000).
13. HS 13.6.98.
14. HS 24.5.95, 28.5.95, 14.7.95, 1.7.96.
15. HS 9.6.96, 18.2.98, 28.2.99, 14.5.00.
16. HS 1.7.96.
17. Ks. esim. Fine 1988; Hollway 1995; Higgins ja Tolman 1997; Whelehan 2000, 29.
18. HS 9.2.95, 28.10.97, 21.12.98, 30.5.99, 20.6.00, 31.5.01.
19. HS 26.4.97, 4.9.97, 28.10.97, 29.10.98, 1.12.98, 21.12.98, 11.2.00, 25.5.00, 6.12.00, 31.5.01, 28.6.01.
20. HS 28.5.95, 4.9.97, 30.5.99.

21. HS 22.3.97, 18.2.98, 29.4.98, 4.8.98, 29.10.98, 30.5.99, 8.8.99, 25.9.99.
 22. HS 30.5.99, 14.5.00, 28.6.00.
 23. Jackson 1999, 136.
 24. Reay 2001, 161.
 25. HS, NYT-liite 44/2000.
 26. HS 1.8.96, 21.8.96, 25.5.98, 26.5.98, 24.2.01, 8.3.01, 26.9.01, 18.10.01. Näissä jutuissa on kerrottu mm. tyttöjen tekemistä hautakivien kaadoista, "tyttökoplan" tuhopoltoista sekä tyttöjen tekemistä väkivaltarikoksista.
 27. HS 23.94.
 28. HS 23.5.94, 21.4.97.
 29. HS 13.5.97.
 30. HS 23.5.94, 21.4.97, 24.5.01.
 31. HS 1.6.01, myös HS 24.8.01, 29.11.01. Varsinkin nuorten tekemien henkirikosten jälkeen on pohdittu, onko nuorisoväkivalta lisääntynyt tai raaistunut (HS 24.5.01, 1.6.01, 24.8.01, 12.9.01, ks. myös Kuure 2001). Osa asiantuntijoista pitää kohuttuja ilmiöitä paikallisilmiöinä. Osa taas tulkitsee nuorten itsekkyyden lisääntyneen ja kyvyn empatiaan vähentyneen. Artikkeleissa syyllistetään myös vanhempia siitä, etteivät he välitä lapsistaan tai aseta rajoja (HS 3.12.01, 10.12.01). Myös tyttöjen osallistuminen saatananpalvontaan tai nuorisosatanismiin on pelottanut asiantuntijoita 1990-luvulla (HS 11.12.98, 16.4.98, 9.10.99, 31.8.99)
 32. Ks. myös Nikunen 2001, 175, 180.
 33. HS 23.5.94, 13.5.97.
 34. HS 12.9.01. Sympatiaa rikosten poluille joutuneita tyttöjä kohtaan herätellään myös jutussa, jossa haastatellaan nyt jo aikuistunutta mutta nuorena rikollisissa jengeissä pyörinyttä Nikki Pitkäsiltaa. Hän on kirjoittanut elämästään kaksi kirjaa (HS 3.10.93). Sen sijaan muutamissa yleisönosastokirjoituksissa (esim. HS 1.12.98) ja iltapäivälehdissä viljellään ajatusta tyttöjen kurittomuudesta. Esimerkiksi Iltasanomat otsikoi raflaavasti "Nykytyttö vetää turpaan" (IS 16.11.1998).
 35. HS 1.5.97, 18.10.98.
 36. HS 1.5.97, ks. myös 21.4.97.
 37. HS 14.10.01.
 38. Myös nuorisokulttuureissa kovia tyttöjä paitsi paheksutaan, myös kadehdi taan tai ihailaan (Oinas 2001, 178; Tolonen 2001, 30). Lisäksi "kiltiksi työk-si" tai "nörtiksi" leimautuminen on monien tyttöjen pelon aihe (Reay 2001, 158-161).
 39. Tutkijapuheenvuorot olivat toimittajan muotoilemia, ja ne esitettiin jutussa nimettöminä tasa-arvo-, kasvatus-, päihde- ja muiden alojen tutkijoiden kommentteina. Lähteenä käytettyjen tutkijoiden nimet ja erikoisalut oli lueteltu erillisessä laatikossa artikkelin lopussa.
 40. Ks. myös Lempiäinen 2001, 25-32.
 41. HS 10.8.95, NYT-liite 5/1997, HS 30.8.97, 10.4.98, 13.11.98, 18.10.98, 11.3.2001, 14.10.01. Vihasta, ks. myös Brown 1998, 9-10.
 42. HS 5.4.01.
 43. HS 12.4.95, 29.3.95, 25.4.95, 23.5.95, 13.6.95, 26.4.95, 6.10.96, 17.10.96, 4.12.96, 4.4.98, 25.2.01.
 44. HS 27.5.99.
 45. Tällaisiin ajatuksiin meitä johdatti muun muassa kriminologi Stanley Cohenin vanha tapaustutkimus brittiläistä nuorisohuliganismia koskevasta uutisoinnista. Hänen mukaansa ensimmäisten raportoitujen mellakoiden jälkeen kaikenlaisiin nuorten pahantapaisuuden muotoihin alettiin kiinnittää huomiota ja ne kytkettiin pahamaineiseen "Mods and Rockers" -ilmiöön. Uutisoiduissa tapauksissa oli yleensä jonkinlaista todellisuuspohjaa, mutta Cohen osoittaa, miten julkisuus myös provosoi nuoria. (Cohen 1973, 78-79) Esimerkiksi yksi Cohenin haastattelemista pojista kertoi valokuvaajien pyytäneen häntä ja hänen kavereitaan poseeraamaan. Jälkeenpäin nuoret olivat tyytyväisiä, kun he löysivät kuvansa lehden etukannesta, osana huliganismiraportointia (mt. 162).
 46. Suoninen 1999, 21-22.
 47. Cohen 1973.
 48. Ks. myös Hartley 1998, 66-68. Lehtijuttujen asiantuntijavaltaisuus saattaa liittyä siihen, että Suomessa luotetaan asiantuntijoihin, eikä heidän tietoaan herkästi aseteta kyseenalaiseksi, vaan niitä käytetään hyväksi nostettaessa esiin tiettyjä teemoja tai kun toimittajat hakevat vakuuttavuutta omille tulkinnoilleen. Päihdekirjoittelua tutkineen Piispan (1999, 29-30) mukaan tutkijoiden rooli on ollut lehtijutuissa usein joko tilastotietojen tai eräänlaisen "viimeisen sanan" esittäminen.
 49. Haydon & Scraton 2000; Piispa 1999, 10-17. Iso-Britanniassa uutisoinnin sävy on Suomeen verrattuna ollut moralisoivampaa, kauhistelevampaa ja kurittomuusnäkökulman värittämää. Brittitutkijat ovatkin varoittaneet, että tiedotusvälineiden toistaessa näkemystä tyttöjen käytöksen kovemisesta on vaarana, että suhtautuminen tyttöihin kovenee. Tästä on nähty jo merkkejäkin. On esimerkiksi arvioitu, että tiedotusvälineiden sensaatiomainen raportointi "uudenlaisista" häiriköivistä ja väkivaltaisista tytöistä yhdistyneenä muodissa olevaan ajattelutapaan, jonka mukaan rangaistus on yksi kasvatuksen väline, on saanut Iso-Britanniassa aikaan vahvan sosiaalisen reaktion. Nyt tyttöjen normirikkomuksiin suhtaudutaan aiempaa ankarammin, mikä heijastuu mm. siinä, että alle 18-vuotiaiden vankilassa olevien tyttöjen määrä on lisääntynyt peräti 175 % 1990-luvulla (The Howard League 1997, 3).
 50. McRobbie & Thornton 1995, 569-570.
 51. Tosin tyttöjen väkivaltaisuuden kauhistelu on muodostunut ajoittain toistuvaksi median kestoaiheeksi. Esimerkiksi TV 2 esitti dokumentin *Kovat kimmat* suomalaistyttöjen lisääntyneestä väkivaltaisuudesta syksyllä 2001 (29.11.2001).
 52. Johansson 2000.
 53. Korander 2001, 86.

Kirjallisuus

Brown, Lyn Mikel (1998) *Raising Their Voices. The Politics of Girls' Anger*. Harvard University Press, Cambridge ja Lontoo. Cohen, Stanley (1973) *Folk Devils and Moral Punks. The Creation of Mods and*

- Rockers*. Paladin, Bungay.
- Fine, Michelle (1988) Sexuality, Schooling, and Adolescent Females: The Missing Discourse of Desire. *Harvard Educational Review* 1(58), s. 29-53.
- Harkimo, Leena (2002) Tyttökulttuuriseminaarin avaus. Raportissa *Tyttökulttuuri*. Eduskunnan naiskansanedustajien verkoston 10-vuotisjuhlaseminaari. Eduskunnan Naiskansanedustajien verkoston julkaisu 1. Kustannusliike Susi, Helsinki.
- Hartley, John (1998) Juvenation: News, Girls and Power. Teoksessa *News, Gender and Power*. Toimittaneet Cynthia Carter, Gill Branston ja Stuart Allan. Routledge, Lontoo ja New York.
- Haydon, Deena & Scraton, Phil (2000) "Condemn a Little Bit More, Understand a Little Less": The Political Context of Rights Implications of the Domestic and European Rulings in the Venables-Thompson Case. *Journal of Law & Society* 3(27), s. 423-437.
- Heidensohn, Frances (2000) *Sexual Politics and Social Control*. Open University Press, Buckingham.
- Higgins, Tracy E. & Tolman, Deborah, L. (1997) Law, Cultural Media(tion), and Desire in the Lives of Adolescent Girls. Teoksessa *Feminism, Media, and the Law*. Toimittaneet Martha A Fineman ja Martha T. McCluskey. Oxford University Press, New York ja Oxford.
- Hollway, Wendy (1995) Feminist Discourses and Women's Heterosexual Desire. Teoksessa *Feminism and Discourses. Psychological Perspectives*. Toimittaneet Sue Wilkinson ja Celia Kitzinger. Gender and Psychology Series. Sage Publications, Lontoo, Thousand Oaks ja New Delhi.
- The Howard League (1997) *Lost Inside: the Imprisonment of Teenage Girls*. The Howard League for Penal Reform, Lontoo.
- Jackson, Stevi (1999) *Heterosexuality in Question*. Sage, Lontoo.
- Johansson, Thomas (2000) Moral Panics Revisited. *Young* 1(8), s. 22-35.
- Korander, Timo (2001) Turvallisuus, rikollisuus ja etiikka suomalaisen tiedonvälityksen tulevaisuudessa. Teoksessa *Turvallisuutta, draamaa ja uutiskilpailua*. Yhteenveto poliisin ja vakuutusalan ajankohtaisseminaarista "Tiedottaminen, julkisuus ja oikeusjournalismi", Helsinki 15.-16.5.2001. Toimittanut Teuvo Arolainen. Poliisiammattikorkeakoulu, tiedotteita 16/2001, Helsinki.
- Kuure, Tapio (2001) *Muistio nuorisoväkivallasta. Nuorisotyö ja polarisaatio-oletus*. [Http://www.minedu.fi/nuora.julkaisut/vakivalta.html](http://www.minedu.fi/nuora.julkaisut/vakivalta.html).
- Lempiäinen, Kirsti (2001) Naisellinen feministi: naisfeministisubjekti. Teoksessa *Nainen/naiseus/naisellisuus*. Toimittaneet Minna Nikunen, Tuula Gordon, Sanna Kivimäki ja Riitta Pirinen. Tampere University Press, Tampere.
- McRobbie, Angela & Thornton, Sarah L. (1995) Rethinking "Moral Panic" for Multi-mediated Social Worlds. *British Journal of Sociology* 4(46), s. 559-574.
- Miller, Jody (2001) *One of the Guys. Girls, Gangs, and Gender*. Oxford University Press, New York & Oxford.
- Nikunen, Minna (2001) Nainen ja henkirikos. "Mies ei mistään hinnasta halunnut luopua vaimostaan". Teoksessa *Nainen/naiseus/naisellisuus*. Toimittaneet Minna Nikunen, Tuula Gordon, Sanna Kivimäki ja Riitta Pirinen. Tampere University Press, Tampere.
- Oinas, Elina (2001) *Making Sense of the Teenage Body - Sociological Perspectives on Girls, Changing Bodies and Knowledge*. Åbo Akademi University Press, Åbo.
- Papp, Krista & Kontula, Osmo & Kosonen, Kati (2000) *Nuorten aikuisten seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaaliset riskitotot*. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 36. Väestöliitto, Helsinki.
- Piispa, Matti (1999) *Alkoholi, huumeet ja media. Viisi tapaustutkimusta päihdevalistuksen mahdollisuuksista*. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 9/99, Helsinki.
- Pohjola, Anneli (2001) Nuorten myyttinen ongelmallisuus. Teoksessa *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Toimittanut Minna Sutari. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, julkaisu 20, Helsinki.
- Reay, Diane (2001) "Spice Girls", "Nice Girls", "Girlies" and "Tomboys": Gender Discourses, Girl's Cultures and Femininities in the Primary Classroom. *Gender & Education*, 2(13), s. 153-166.
- Saarikoski, Helena (2001) *Mistä on huonot tytöt tehty?* Tammi, Helsinki.
- Suoninen, Eero (1999) Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Arja Jokinen, Katri Juhila ja Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi liikkeessä. Vuorovaikutus, toimijuus ja kulttuuri empiirisen tutkimuksen haasteina*. Vastapaino, Tampere.
- Thompson, Kenneth (1998) *Moral Panics*. Routledge, Lontoo.
- Tolonen, Tarja (2001) *Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset*. Gaudeamus, Helsinki.
- Whelehan, Imelda (2000) *Overloaded: Popular Culture and the Future of Feminism*. The Women's Press, Lontoo.